

ЛАТИНСЬКІ КОМПОЗИТНІ ПРИКМЕТНИКИ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

М. М. ТЕЛЕКИ, кандидат філологічних наук, доцент,
Вищий державний навчальний заклад України
„**Буковинський державний медичний університет**”
E-mail: mariateleki@ukr.net
orcid.org/ 0000-0003-4161-4386

Анотація. *Словотвірна специфіка міжкомпонентних відношень, типи творення, оформлення і різноманіття морфологічних структур латинських композитних прикметників, що функціонують у сучасній медичній термінології, визначили і обумовили актуальність розвідки.*

У результаті дослідження схарактеризовано латинські композитні прикметники, утворені способами чистого основоскладання та словоскладання, ускладненого суфіксацією. Зазначено, що в однослівній лексичній одиниці останній компонент є опорним прикметником, який зачисляє її у відповідний граматичний клас і оформляє слово у граматичному відношенні. На фонетичному рівні композитні прикметники є складними словами, основний наголос яких фіксується на останньому компоненті утвореного слова. Виявлено словотвірні типи композитних прикметників, з'ясовано продуктивність типів, уточнено зв'язки між компонентами. Зауважено, що у середині словотвірних процесів прикметника з'являються нові словотворчі одиниці, названі терміноелементами. З'ясовано, що специфіка утворення складних прикметників медичної термінології полягає у змішуванні латинських і грецьких терміноелементів.

Розвідка підтверджує висновки дослідників про те, що словотвір складних прикметників у латинській мові є явищем, характерним для сучасних процесів творення композитних прикметників, що функціонують у медичній термінології.

Особливості словотвору складних прикметників на основі поєднання кількох слів або слів форм в одному складному слові – ще один напрямок вивчення частиномовної природи латинського прикметника.

Ключові слова: *словотвір, композитні прикметники, основоскладання, словоскладання, словотвірний тип, терміноелемент*

Актуальність. У сьогочасному мовознавстві продовжують точитися дискусії про місце словотвору у граматичній системі, його зміст і завдання. Витлумачення словотвору як окремого самостійного рівня мови з властивими йому одиницями [1, с. 3] заперечується твердженням про те, що функції словотвірних елементів полягають у творенні лексичних знаків, тобто для забезпечення процесу номінації [6, с. 283-284]. Проміжний статус словотворення, «поєднання ним якостей кількох суміжних мовних рівнів, кумуляцію характерних ознак різнопорядкових мовних одиниць» [7, с. 355] спонукає дослідників до глибшого вивчення поняття словотвірних типів, висвітлення способів і словотворчих засобів творення слів з урахуванням належності їх до частин мови. У плані виявлення словотворчих типів уявляється актуальним аналіз словотвірних зв'язків складних прикметників на матеріалі латинської мови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Втративши комунікативну

функцію внаслідок історичних обставин, латинська мова залишається джерелом вивчення сутнісних характеристик словотвірних процесів через закритість її словотвірних рядів [5, с. 396]. Особливості латинського словотвору висвітлювали у своїй праці зарубіжні мовознавці J. Marouzeau (1920), M. Leumann (1944), H. Marchand. (1950), A. Ерн (1950), M. Dokulil (1968), E. A. Juret (1974), E. Burgschmidfe (1977), E. Kurschildgen (1983). Проблеми латинського словотвору вивчали також дослідники А. А. Грушка (1900, 1906), М. М. Поповский (1902), Э. Ф. Молина (1960), Ю. И. Суслова (1963), Л. Т. Леушина (1978), С. С. Панько (1979), Е. А. Мякиш. (1980), В. П. Казанскене (1980), А. С. Мах (1983), В. Г. Синиця (1985). Новітні дослідження представлені розвідками С. А. Шведова (2004), В. Ф. Новодранової (2008), В. Д. Шинкарука (2011), Г. М. Шпинти (2014).

До способів творення складних слів поєднанням двох або більше основ чи цілих слів або їх скорочень належить складання. Утворені у такий спосіб слова називають ще композитами (*від лат. compositus* – складний), термін, який кваліфікується як складне слово (О. С. Ахманова 2004), що має особливий тип словотвірного значення, яке притаманне усім словам зі складною мотивуючою базою: це з'єднувальне значення [4, с. 160]. Термін 'композит' широко вживаний у дослідженнях латинської мови.

Значний внесок у розбудову теоретичних і прикладних досліджень композитної лексики внесли у загальне та часткове мовознавство дослідники індоєвропейських мов Н. Marchand (1966), Н. V. Adams (1973), A. Lehmann, F. Martin-Berhtet (1998), R. Benczes (2006), О. Д. Мешков (1980), Н. Ortner (1984), О. С. Кубрякова (1985), Н. Ф. Клименко (1988), Л. Ф. Омельченко (1989), Д. В. Харчіладзе (1999), Л. Є. Азарова (2002), М. Я. Плющ (2005).

Система словоскладання у латинській медичній термінології, за спостереженнями В. Ф. Новодранової [8], зазнала ряд істотних змін. Функціонування певних моделей складних слів подібні до тих, що існували в латинській мові. Однак зміни відбулися у сфері впливу типових зразків з частотними компонентами, за якими створюються відповідні термінологічні одиниці.

Дослідниці латинської мови О. Ю. Балалаєва, І. І. Вакулик (2010) означили п'ять моделей складання основ у біологічній термінології. Спробу визначити місце дериваційного моделювання у системі латинських іменників-композитів здійснила К. В. Третьякова (2011). Описавши моделі їхнього утворення, дійшла висновку, що «композитотворення в латинській мові є формальним перетворенням різночастиномовних одиниць в цілісну граматичному оформлену лексему» [10, с. 64]. Г. М. Воскобойник (2010) схарактеризувала функціонування, значення композитів з компонентами грецького походження у латиномовній зоологічній номенклатурі, зазначивши при цьому, що частиномовна належність складних слів однаково відображається у словах і латинського, і грецького походження. Однак вивчення особливостей творення складних прикметників латинської мови у медичній термінології рідко піддавалися системному опису.

Мета статті полягає у виявленні типів творення складних прикметників шляхом чистого основокладання і словоскладання, ускладненого суфіксацією.

Для досягнення мети сформульовані наступні завдання: виявити корпус композитних прикметників у медичній термінології латинської мови; описати їхні структурно-типологічні і графічні особливості.

Методи дослідження. У дослідженні використано методи: суцільної вибірки, спостереження, описовий.

Джерело фактичного матеріалу – Українсько-російсько-латинсько-

англійський медичний енциклопедичний словник: А-Я (укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка) [11].

Результати дослідження та їх обговорення. Виникнення складних слів зумовлено потребою об'єднати два або більше понять для передачі узагальненого, спільного для певного лексико-семантичного розряду слів значення в одній структурній одиниці.

Морфологічними критеріями визначення складного слова є поєднання його компонентів у єдине ціле, що має одну парадигму. Саме цілісність оформлення і «характер синтаксичних зв'язків» [2, с. 105], функціональна неподільність відрізняє складне слово від словосполучення. Між синтаксичною базою і словом-комполитом виникає дистанція, оскільки утворюються «дві різноструктурні одиниці з різними функціями в системі мови» [2, с. 13].

Складним словам притаманна відповідна структура, яка виявляється у певній послідовності, має єдиний основний наголос [4, с. 341], що особливо виразно виявляється у складних прикметниках.

Комполитні прикметники латинської мови творяться двома способами: шляхом чистого основоскладання та словоскладання, ускладненого суфіксацією. При чистому основоскладанні опорним компонентом виступає самостійний прикметник, що уводить комполит у граматичний клас прикметників і оформляє його у граматичному відношенні, як-от: *fibromucósus* волокнисто-слизовий: перший компонент складання < *fibr(o)-* + опорний прикметник *mucosus* слизовий (*fibromucósus*, а, *um* прикметник першої відміни); *vesicoureterális* везікоуретерний: перший компонент < *vesic(o)-* + опорний прикметник *ureteralis* сечовивідний (*vesicoureterális*, е прикметник третьої відміни). Варто зауважити, що складні прикметники найбільш широко вживані в анатомічній номенклатурі. Однак первісних слів, утворених основоскладанням у сучасних анатомічних найменуваннях надзвичайно мало. Прикметникові як і іменникові складні утворення з'явилися пізніше, у постантичні часи. Серед так званих штучних комполитів є утворення: 1) першою частиною яких основа латинського слова, друга – латинського, як-от: *pontocerebelláris* мосто-мозочковий: < *pont(o)-* (від лат. *pons*, *pontis m* міст) + лат. *cerebellaris* мозочковий; 2) першою частиною яких основа латинського слова, друга – грецького, як-от: *spinothalámicus* спиноталамічний, стососовно до спинного мозку і зорового горба: перший компонент < *spin(o)-* (від лат. *spina*, ае, *f* ость) + другий компонент (від грец. *thalamus*, *i m* зоровий горб); 3) перша частина – основа грецького слова, друга – латинський прикметник, як-от: *thoracolumbális* попереково-грудний: < *thorac(o)-* (від грец. *thorax*, *ícis m* грудна клітка) + лат. *lumbalis* поперековий. Другий компонент прикметника уточнює поняття, що закладене у першій частині слова.

У процесі творення складних слів використовуються різні типи основоскладання. Словотвірний тип тлумачать як засіб класифікації словотвірних лексем, як клас однотипних дериватів, що мають загальну частиномовну належність і характеризуються ідентичними словотвірними властивостями [3, с. 429]. Класифікація складних слів за типами аналізується за неоднаковими принципами. Морфологічний підхід розглядає класифікацію за типом структури і з'єднувальним елементом [13, с. 146], інший – за частиномовною належністю, за кількістю основ, за структурною моделлю. Дослідження складних слів можливе за семантичними і синтаксичними ознаками. Тип складного слова може визначатись за кількістю компонентів, які утворюють слово, типом зв'язку між компонентами, природою смислових та характером синтаксичного відношень [10, с. 62]. Різноманітність підходів вказує на першорядне значення словотвору як сфери

мовної дійсності, системи семантичних і формальних показників якої забезпечує поповнення словникового складу мови.

У дослідженні прикметникових композитів, що функціонують у медичній термінології, використаємо частиномовний підхід з використанням інших принципів аналізу складних слів.

Складні прикметники, утворені шляхом чистого основоскладання, поділяються на такі типи:

✓ утворені на основі іменниково-прикметникового сполучення (*substantivum* + *aljectivum*: S + A), як-от:

adenocorticális аденовірусний < *aden(o)-* (*aden, is m* залоза) + *corticalis* кірковий;

temporomandibuláris скронево-щелепний < *tempor(o)-* (*tempus, oris n* скроня) + *mandibularis* нижньощелепний;

acidobásicus, a, um кислотно-основний < *acid(o)-* (*acidum, i n* кислота) + *basicus* основний.

Компоненти поєднанні між собою підрядною залежністю, складені з однієї основи та опорного прикметника, сполучаються інтерфіксом -o-. Тип продуктивний.

✓ утворені сполученням двох основ іменника та опорного прикметника (S + S + A), як-от:

cervicognathofaciális шийно-щелепно-лицевий < *cervic(o)-* (від *cervix, ícis f* шия) + *gnath(o)-* (від *gnathion, i n* щелепа) + *facialis* лицевий;

olivopontocerebelláris оливо-мостово-мозочковий < *oliv(o)-* (від *oliva, ae f* оливка) + *pont(o)-* (*pons, pontis m* міст) + *cerebellaris* мозочковий.

Залежність між компонентами – підрядна, поєднані значенням належності до того, що названо твірними основами. Сполучені з'єднувальним голосним -o-. Тип малопродуктивний.

✓ утворені поєднанням основ іменника, прикметника та опорного прикметника (S + A + A), як-от:

cerebelorubrospínális церебелоруброспінальний < *cerebel(o)-* (*cerebellum, i n* мозочок) + *rubr(o)-* (*ruber, bra, brum* червоний) + *spinalis*, е спиномозковий.

Залежність між частинами підрядна, поєднані інтерфіксом -o-. Тип непродуктивний.

✓ утворені поєднанням основи прикметника та опорним прикметником (A + A):

necroticoulcerásus некротично-виразковий < *necrotic(o)-* (*necroticus, a, um* уражений некрозом, змертвілий) + *ulcerosus* виразковий;

gravimétricus гравіметричний < *grav(i)-* (*gravis, e* важкий) + *metricus, a, um* той, що відноситься до розміру (< грец. *metreo* міряти). Компоненти з'єднуються за допомогою інтерфіксів -o- та -i-.

✓ композити, утворені з основи прикметника та опорного прикметника (A + A), поєднаних значенням якостей та їх додаткових відтінків, або відтінку того кольору, який позначено другою частиною композитного прикметника, як-от:

acidodúlcis який має кисло-солодкий смак < *acid(o)-* (*acidus, a, um* кислий) + *dulcis* солодкий;

erythrophílicus який фарбується у червоний колір < *erythr(o)-* (гр. *erythros* червоний) + *philicus* (< грец. *phyleo* любити);

claricelluláris світлоклітинний < *clar(i)-* (*clarus, a, um* світлий) + *cellularis* клітинний. Залежність між частинами сурядна або підрядна. Поєднанні інтерфіксами -o- або -i-.

✓ утворені поєднаннями основи прислівника з опорним прикметником (Adv. + A), як-от:

plurinucleáris багатоядерний < *plur(i)-* (*plures* багато) + *nuclearis* ядерний;

multilineáris багаторядний < *mult(i)-* (*multum* багато) + *linearis*, той, що складається з ліній. Залежність підрядна, сполучені інтерфіксом -i-. Тип малопродуктивний.

✓ композити, утворені поєднаннями основи дієприкметника з опорним прикметником (Part. + A), як-от:

mixtocelluláris змішано-клітинний *mixt(o)-* (*mixtus* змішаний) + *cellularis*, е клітинний. Тип непродуктивний. Поєднані частини інтерфіксом -o-. Тип непродуктивний.

✓ складні прикметники, першим компонентом яких є числівник, другим – опорний прикметник (Num. + A), як-от:

quadrivocális чотириголосий < *quadr(i)-* (*quattuor* чотири) + *vocalis* голосовий;

trichromáticus трихроматичний (спроможність розрізняти три основні кольори світла (червоний, синій і зелений) < *tri-* (*tres, tria* три) + *chromaticus* хроматичний. Компоненти поєднуються між собою без інтерфікса або з'єднувальною -i- .

✓ композити, першою частиною яких є займенник, друга – опорний прикметник (Prop. + A), як-от:

egocéntricus проїнятий егоцентризмом < *ego* (*ego* я) + *centricus* центральний. Залежність між компонентами підрядна. Тип непродуктивний.

Складні прикметники утворюються внаслідок словоскладання шляхом сполучення в одній лексемі слів, основ слів або частин основ слів. У медичній термінології функціонує невелика група прикметників-юстапозитів, утворених складанням на базі сурядної сполуки, які графічно з'єднуються дефісом. Структура юстапозита складається з двох повнозначних слів, першим компонентом яких є іменник, другим – прикметник. Стрижневим компонентом утвореної одиниці є перша частина, що висвітлює семантику прикметника. Такі композитні прикметники мають тенденцію до розвитку аналітизму, економії [9, с. 7] і використовуються замість описових конструкцій, як-от:

ferrum-conjunctivus залізов'язувальний < *Ferrum, i n* залізо + *conjunctivus* зв'язувальний, з'єднувальний;

ion-radicális іон-радикальний < *ion, ii n* той, що йде, рухається (від грец. *eimi* йти, ходити) + *radicalis* корінний, основний.

Система латинського словоскладання зазнала суттєвих змін. За дослідженнями В. Ф. Новодранової, у сучасному термінологічному словоскладанні все частіше послуговуються частотними компонентами грецького походження. Для медичної термінології характерне змішування латинських і грецьких елементів у одній складній одиниці. Під впливом грецьких зразків словотвору для поєднання повнозначних основ використовують з'єднувальний голосний -o- навіть у латинських моделях, який стає показником композита як такого [8], наприклад: *cerebrospínális* спинномозковий: < *cerebrum, i n* великий мозок + *spínalis* той, що відноситься до хребта. У середині системи словотвору з'являються нові словотворчі одиниці, які називають терміноелементами – частини слів, що регулярно повторюються і займають певне місце у структурі терміна та передають достатньо стабільне узагальнююче значення [8]. Композитні прикметники, утворені за допомогою терміноелементів, відображають загальні типові принципи словоскладання, як-от:

scleroatrophicus склероатрофічний < *scler(o)-* (від грец. *skleros*) – частина слова, що означає 1) твердий, щільний 2) стосовно до склери) + *a-* не + *troph-* (від грец. *trophe* живлення, їжа) + суфікс *-ic-*;

dermatopathicus дерматопатичний < *dermat(o)-* (від грец. *derma*) – частина слова, що означає шкіра + *path-* (від грец. *pathos*) – частина слова, що означає хвороба + суфікс *-ic-*.

Висновки і перспективи. Утворені прикметникові композити способами чистого основоскладання та словоскладання, ускладненого суфіксацією, є цілісно оформлені лексичні одиниці, що мають у семантичному і граматичному плані нове значення. У однослівній лексичній одиниці останній компонент є опорним прикметником, який зачисляє її у відповідний граматичний клас і оформляє слово у граматичному відношенні. На фонетичному рівні прикметникові композити – складні слова з наголосом на останньому компоненті. Для творення складних прикметників використовуються різні основи частин мови. Плідними типами основоскладання є іменниково-прикметникове та прикметниково-прикметникове сполучення. Складники поєднуються між собою інтерфіксами частіше з *-o-*, рідше – з *-i-*, композиційно є переважно двокомпонентними. Залежність між компонентами підрядна і сурядна.

Прикметники широко вживані у сучасній медичній термінології. Мовознавчий інтерес являють собою композитні прикметники, утворені поєднанням двох або більше слів чи слівформ в одному складному слові, дослідження яких збагатять наші знання про частиномовну природу латинського прикметника.

Список використаних джерел

1. Вихованець, І.Р. Теоретичні засади категорійної граматики української мови [Текст] / І.Р. Вихованець // Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського : Зб. наук. праць. Серія: філологія. – Вінниця, 2000. – Вип. 2. – С. 3-6.
2. Горбач, О. Словоскладання як інноваційне явище сучасної лінгвістики [Текст] / О. Горбач // The international academic congress «European research area: status, problems and prospects» 01-02 September. – Riga, LSA, 2016 – С.105-107.
3. Дударова, Л.М. Словообразовательный тип как единица классификации производных слов [Текст] / Л.М. Дударова // Фундаментальные исследования. – Москва : Изд-во РАЕН, 2015, № 2. – С.429-432.
4. Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов [Текст] / Т.В. Жеребило // Изд. 5-е, испр. и доп. – Назрань: ООО «Пилигрим», 2010. – 486 с.
5. Иваненко, Н.В. Модели словосложения в латинском языке [Текст] / Н.В. Иваненко Н.В. // Достижения фундаментальной, клинической медицины и фармации. Материалы 69-ой научной сессии сотрудников университета. 29-30 января 2014 года. – Витебск : УО «Витебский государственный медицинский университет», 2014. – С. 396-397.
6. Кочерган, М.П. Загальне мовознавство: Підручник. [Текст] / М.П. Кочерган // Видання 2-ге, виправлене і доповнене: – Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. – 464 с. (Альма-матер).
7. Кульчицький, В.І. Особливі випадки словоскладання та їх номінативні властивості (на матеріалі німецької мови) [Текст] / В.І. Кульчицький // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. Праць. – К. : Вид. Дім Дмитра Бураго, 2010. – №32. – С. 354-360.
8. Новодранова, В. Ф. Латинские основы медицинской терминологии: (именное словообразование) [Текст] : дис. на соискание уч. степени докт.

филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» // [Электронный ресурс] / Валентина Федоровна Новодранова. – Москва : Ин-т языкознания, 1990. – 501 с. <http://www.dissercat.com/content/latinskie-osnovy-meditsinskoi-terminologii-imennoe-slovoobrazovanie>

9. Радомська, Л. А. Семантичні відношення в термінологічних іменниках-юктапозитах [Текст] : / Л. А. Радомська, Л. Є. Азарова // Монографія. – Вінниця, 2016. – 196 с.

10. Третьякова, К.В. Дериваційні моделі іменників-комполітів латинської мови [Текст] / К.В. Третьякова // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Том 24 (63), №4. Часть 2. – С.61-64.

11. Українсько-російсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: А-Я [укладачі: Л.І. Петрух, І.М. Головка]. – Київ : ВСВ «Медицина», 2015. – 968 с.

12. Харчіладзе, Д. В. Формально-семантичні особливості комполітів вн-структури у сучасній італійській мові [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук. : Спеціальність 10.02.05 – романські мови / Д. В. Харчіладзе. – Київ: Київський ун-т імені Тараса Шевченка, 1999. – 25 с. <http://referatus.com.ua/download/disertaciyi-avtoreferati/formalno-semantichni-osoblivosti-kompozitiv-vn-str/>

13. Шинкарук, В.Д. Латинська мова для юристів [Текст] = Lingua Latina iuridicialis : підручник / В. Д. Шинкарук. – Чернівці : ЧНУ, 2011. – 576 с.

References

1. Vy`xovanecz`, I.R. (2000). Teorety`chni zasady` kategorijnoyi gramaty`ky` ukrayins`koyi movy` [Theoretical principles of categorical grammar in Ukrainian]. Naukovi zapu`sky` Vinny`cz`kogo derzh. ped. un-tu imeni My`xajla Kocyuby`ns` kogo : 3b. nauk. pracz`. Seriya: filologiya. – Vinny`cya. – Vy`p. 2. P. 3-6.

2. Gorbach, O. (2016). Slovoskladannya yak innovacijne yavy`shhe suchasnoyi lingvisty`ky` [Word building as an innovative phenomenon of modern linguistics]. The international academic congress «European research area: status, problems and prospects». – Riga, LSA, P.105-107.

3. Dudarova, L.M. (2015). Slovoobrazovatel'niy typ kak edynytsa klassyfykatsyy proyzvodnykh slov [The word-formation type as a unit of classification of derived words]. Fundamental'nye yssledovanyya. – Moskva : Yzd-vo RAEN, № 2, P.429-432.

4. Zherybylo, T.V. (2010). Slovar' lynchvystycheskykh termynov [Dictionary of linguistic terms]. – Nazran': OOO «Pylyhrym», 486 p.

5. Yvanenko, N.V. (2014). Modely slovoslozhenyya v latynskom yazyke [Models of composition in Latin]. Vytebsk, P. 396-397.

6. Kochergan, M.P. (2006). Zagal`ne movoznavstvo: Pidruchny`k. [General Linguistics: textbook]. Ky`yiv: Vy`davny`chy`j centr «Akademiya», 464 p. (Al`ma-mater).

7. Kul`chy`cz`ky`j ,V.I. (2010). Osobly`vi vy`padky` slovoskladannya ta yix nominaty`vni vlasty`vosti (na materialy nimecz`koyi movy`) [Special cases of composition and their nominative properties (based on the German language)]. Movni i konceptual`ni karty`ny` svitu : zb. nauk. Pracz`. – K. : Vy`d. Dim Dmy`tra Burago, №32, P. 354-360.

8. Novodranova, V. F. (1990). Latynskye osnovy medytsynskoy termynolohyy: (ymennoe slovoobrazovanye) [Latin bases of medical terminology :(nominal word-

formation)]. Moskva: Yn-t yazykoznanyya, 501 p. <http://www.dissercat.com/content/latinskie-osnovy-meditsinskoi-terminologii-imennoe-slovoobrazovanie>

9. Radoms`ka, L. A., L. Ye. Azarova (2016). Semanty`chni vidnoshennya v terminologichny`x imenny`kax-yukstapozy`ax: Monografiya [Semantic relations are in terminological in nouns-yuxtaposed]. Vinny`cya, 196 p.

10. Tret'yakova, K.V. (2011). Deryvatsiyni modeli imennykiv-kompozytiv latyns'koyi movy [Derivative models of nouns - composites in Latin]. Uchenye zapysky Tavrycheskoho nats. un-ta ym. V.Y. Vernadskoho. Seryya «Fylolohyya. Sotsyal'nye kommunykatsyy». Tom 24 (63), №4. Chast' 2, 61-64.

11. Ukrayins`ko-rosijs`ko-laty`ns`ko-anglijs`ky`j medy`chny`j ency`klopedy`chny`j slovny`k: A-Ya (2015). [Ukrainian-Russian-Latin-English Medical Encyclopedic Dictionary, A- Z.] [ykladachi: L.I. Petrukh, I.M. Golovko]. – Ky`ev : VSV «Medy`cy`na», 968 p.

12. Xarchiladze, D. V. (1999). Formal`no-semanty`chni osobly`vosti kompozy`tiv vn-struktury` u suchasnij italijs`kij movi [Formal semantic features of vn-composite structure in modern Italian]. Ky`ev: Ky`evsky`j un-t y`meny` Tarasa Shevchenko, 25 p. <http://referatus.com.ua/download/disertaciyi-avtoreferati/formalno-semantichni-osoblivosti-kompozitiv-vn-str/>

13. Shy`nkaruk, V.D. (2011). Laty`ns`ka mova dlya yury`stiv = Lingua Latina juridicialis : pidruchny`k [Latin for Lawyers]. Chernivci, Chernivets`ky`j nacz. un-t, 576 p.

ЛАТИНСКИЕ КОМПОЗИТНЫЕ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

М. М. Телеки

Аннотация. В результате исследования охарактеризованы латинские композитные прилагательные, образованные способами чистого основосложения и словосложения, осложненного суффиксацией. Отмечено, что в однословной лексической единице последний компонент является опорным прилагательным, который причисляет ее в соответствующий грамматический класс и оформляет слово в грамматическом отношении. На фонетическом уровне композитные прилагательные являются сложными словами, основное ударение которых фиксируется на последнем компоненте образованного слова. Описано словообразовательные типы композитных прилагательных, установлена продуктивность типов, уточнены связи между компонентами. Замечено, что внутри словообразовательных процессов прилагательного появляются новые словообразовательные единицы, названные терминологическими. Установлено, что специфика образования сложных прилагательных медицинской терминологии заключается в смешивании латинских и греческих терминологических элементов.

Исследование подтверждает выводы лингвистов о том, что словообразование сложных прилагательных в латинском языке – явление, характерное для современных процессов образования композитных прилагательных, функционирующих в медицинской терминологии.

Особенности словообразования сложных прилагательных на основе сочетания нескольких слов или словоформ в одном сложном слове – еще одно направление изучения частиречной природы латинского прилагательного.

Ключевые слова: словообразование, композитные прилагательные, основосложение, словосложение, словообразовательный тип, терминологический элемент

LATIN COMPOSITE ADJECTIVES IN MEDICAL TERMINOLOGY

M. M. Teleky

Abstract. *Introduction.* The adjective belongs to the largest lexical and grammatical class of words in Latin. The word building of composite adjectives, physical means of expression, methods and types of formation are still completely unsolved. The subject of the research is the word building of Latin composite adjectives by which the potential of modern medical terminology is implemented.

Purpose. The purpose of the article is to identify the types of composite adjectives formation by methods of word building and compositional formation, complicated by suffixation. To achieve the above mentioned purpose of the research, the following objectives were formulated: to identify the composite adjectives in Latin medical terminology; to describe their structural, typological and graphic features.

Results. Morphological criteria for the definition of a compound word are combination of its components in a single unit with a single paradigm. It is the integrity of the design and the nature of syntactic relations, functional indivisibility that distinguishes compound word from the phrase. Compound words have an inherent corresponding structure, which turns out to be in a certain sequence and has the only main stress. (T.V. Zhrebilo, 2010). It is found in compound adjectives.

Adjective composites of Latin adjectives are formed in two ways; by word building and stem building, complicated by suffixes. As the base of the word building the main component is the independent adjective that introduces the composite into the grammar class of adjectives and depicts it in grammatical respect, such as: *fibromucósus*: *fibro* – *mucous*: the first component is *fibr(o)-* + reference adjective *mucosus* *mucous* *fibromucósus* (*fibromucósus* is the adjective of the first declension); *vesicoureterális* *vesicoureteral*: the first component is *< vesic(o)-* + reference adjective *ureteralis* *urinary* (*vesicoureterális* the adjective of the third declension). The second component of the adjective clarifies the notion of the word that is located in the first part of the word. In the research devoted to the existence of adjectival composites operating in modern medical terminology, different parts of the language approach with usage of different principles of analysis of complex words was used.

Compound adjectives, which were formed on the base of word - building, are divided into such subtypes: the adjectives that were formed on the basis of combination of a noun and an adjective (*substantivum* + *aljectivum*: S + A); by a combination of two stems of a noun and a reference adjective (S + S + A); by a combination of the stems of a noun, adjective and reference adjective (S + A + A); by a combination of the stem of the adjective and the reference adjective (A + A); by the stem of the adjective and reference adjective (A + A), which were combined by the value of the properties and their additional shades or the shades of the color, which marked the second part of the composite adjective; by combination of the stem of the adjective and reference adjective (Adv. + A); by a combination of the stem of the Participle and reference adjective (Part. + A); compound adjectives, the first component of which is Numeral, the second part is the reference adjective (Num. + A); by composites, the first part is Pronoun, the second is reference adjective (Pron. + A).

The system of word building has undergone significant changes. In modern terminological word building the structural units of Greek origin are used more often. Typical mixing of Latin and Greek elements in single compound unit is a characteristic feature for medical terminology.

Under the influence of Greek examples of word building to combine a completed stems of the words, even in Latin models, the single vowel, usually -o- is added to the end of the root (stem), that became the composite index by itself (V.F. Novodranova,

1999), for example, *cerebrospinalis spinal*: < *cerebrum*, i n big brain + *spinalis* which refers to the spine. In the middle of the system of the word building, new word units appear and they are called terminological elements. Composite adjectives that are formed by terminological elements reflect the general principles of common word compounding, such as: *dermatopáthicus dermatopatic* < *dermat(o)-* (from Greek *derma*) – a part of the word, that means “skin” + *path-* (from Greek *pathos*) – a part of the word that means “disease”.

Originality. The types of word building of composite adjectives of morphological motivation that has characteristic features for modern medical terminology are defined in the following article.

Conclusion. The above formed composite adjectives have new meaning in their semantic and grammatical aspect. In one-word lexical unit the last component is a reference adjective that enrolls it in the appropriate grammatical class and forms a word in grammatical respect. On the phonetic level the composite adjectives are the compound words with the stress on the last component. Different parts of speech are used for the creation of compound adjectives. Combinations of a noun – adjective and an adjective - adjective are the examples of fruitful types of word building. The components are combined together by interfix more often with letter -o-, at least - with letter -i-, by their composition they are preferably two-component.

Linguistic interest of composite adjectives are formed by a combination of two or more words or more words or word forms in a compound word, the study of which will enrich our knowledge about Latin adjective.

Keywords: word-building, composite adjectives, stem-building, word-building type, terminological element

УДК 378:81'373.423=030

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖМОВНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОМОНІМІВ

С. В. ХАРЧЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: lucynka@ukr.net
[orcid.org/ 0000-0001-9336-1259](https://orcid.org/0000-0001-9336-1259)

Ю. І. МАРКО, магістр гуманітарно-педагогічного факультету,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: julmarko@ukr.net

Анотація. У статті розглядається поняття міжмовної омонімії, проблеми під час перекладу міжмовних омонімів, виокремлюються основні способи та специфіка їх перекладу на основі аналізу конкретних граматичних конструкцій, детально описуються особливості перекладу при врахуванні предметно-логічного, понятійного змісту, емоційно-експресивних слів та їх стилістичних характеристик, слів з негативним експресивним значенням, розглядаються такі перекладацькі прийоми як «нейтралізація», «згладжування», «нівелювання» стилістичних засобів, використаних у тексті оригіналу, використання коментарів про реалії, еквівалентний переклад (словникові відповідники та синонімічна заміна.